مجلة فصلية محكمة تصدرها كلية
التربية للعلوم الإنسانية ـ جامعة كركوك

مجلة جامعة كركوك للدراسات الانسانية

المجلد (20) العدد الثاني – الجزء الثاني – كانون الاول 2025

مجلة فصلية صادرة من
كلية التربية للعلوم الإنسانية
جامعة كركوك
Issn 1992 - 1179

العنوان البريدي
العراق/ كركوك/ جامعة كركوك
صندوق البريد: 2281 و الرمز البريدي: 52001
رقم الايداع في دار الكتب و الوثائق ببغداد 1209 لسنة 2009

مجلة جامعة كركوك للدراسات الانسانية
المجلد (20) العدد الثاني – الجزء الثاني – كانون الاول 2025

مجلة جامعة كركوك للدراسات الانسانية

المجلد (20) العدد الثاني – الجزء الثاني – كانون الاول 2025

مجلة فصلية صادرة من كلية التربية للعلوم الإنسانية
جامعة كركوك

ISSN 1992 - 1179

العنوان البريدي
العراق/ كركوك/ جامعة كركوك
صندوق البريد: 2281 و الرمز البريدي: 52001
رقم الايداع في دار الكتب و الوثائق ببغداد 1209 لسنة 2009

E. mail
kujhs@uokirkuk.edu.iq

رئيس التحرير
الأستاذ الدكتور
مراد إسماعيل أحمد

25 كانون الاول 2025

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ربّ العالمين، والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

يسرّ هيئة تحرير مجلة (جامعة كركوك للدراسات الانسانية) أن تضع بين أيدي الباحثين والمهتمين هذا العدد الجديد، الذي يضم مجموعة متميزة من البحوث العلمية الرصينة في ميادين العلوم الإنسانية المختلفة، والتي تعكس تنوّع التخصصات وعمق المعالجات المنهجية، وتسهم في إثراء المعرفة الإنسانية وتعزيز الحوار العلمي الرصين.

إن المجلة، ومنذ انطلاقتها، تسعى إلى ترسيخ معايير البحث العلمي الرصين، والالتزام بأصول التحكيم العلمي الدقيق، وتشجيع الدراسات الأصيلة التي تتناول القضايا الإنسانية المعاصرة برؤى علمية ومنهجية متوازنة، بما يخدم تطور المجتمع والارتقاء بالبحث الأكاديمي.

ويأتي هذا العدد ثمرةً لجهود علمية مشتركة بذلها الباحثون الأفاضل، وأعضاء هيئة التحرير، والسادة المحكّمون، الذين كان لإسهاماتهم العلمية وآرائهم الموضوعية الدور الكبير في إخراج البحوث بصورتها النهائية، وفق المعايير المعتمدة في المجلات العلمية المحكمة.

وإذ نثمّن عالياً ثقة الباحثين بمجلتنا، نؤكد استمرارنا في دعم البحث العلمي الجاد، وفتح آفاق النشر أمام الباحثين من داخل العراق وخارجه، آملين أن يشكّل هذا العدد إضافة علمية نوعية تخدم مسيرة البحث في العلوم الإنسانية.

نسأل الله التوفيق والسداد للجميع.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

رئيس هيئة التحرير

أ.د..مراد إسماعيل احمد

مجلة جامعة كركوك للدراسات الإنسانية

كانون الأول ٢٠٢٥

شروط وقواعد النشر في مجلة جامعة كركوك للدراسات الإنسانية

١. تسلم نسخة الكترونية من البحث عبر الموقع (https://kujhs.uokirkuk.edu.iq) تحت برنامج Microsoft Word بصيغة doc او بصيغة dox.

٢. يطبع البحث بواسطة الحاسوب بمسافات واحدة بين الأسطر شريطة أن لايزيد عدد صفحاته عن ٢٥ خمس وعشرين صفحة وبواقع (١٠٠٠٠) كلمة، ونوع الخط Simplified Arabic بما في ذلك الجداول، مع تنسيق محدد مسافة ١.٥، خط بحجم ١٤، على ورق A4. للبحوث الخاصة باللغة العربية، يُكتب البحث بخط (Times New Roman) للغة الإنجليزية و التركية بحجم خط (١٤) على ورق مقاس(A4). اما بالنسبة اللغة الكوردية فونت كوران Kurdfonts.

٣. تقديم سيرة علمية مختصرة للباحث أو الباحثين مرفقة مع البحث وتكون منفصلة.

٤. تكتب أسماء الباحثين الثلاثية باللغة العربية والإنجليزية كما تذكر عناوين وظائفهم الحالية ورتبهم العلمية.

٥. إقرار من المؤلف يؤكد أن البحث لم يسبق نشره وليس قيد النشر في مجلة أخرى.

٦. العناوين الرئيسة والفرعية تستعمل داخل البحث لتقسيم أجزاء البحث حسب أهميتها وبتسلسل منطقي وتشمل العناوين الرئيسة: عنوان البحث، الملخص، الكلمات الدالة، المقدمة، إجراءات البحث، الشرح، الاستنتاج، المراجع.

٧. يرفق مع البحث ملخص باللغة العربية وباللغة الإنجليزية على أن لاتزيد كلمات الملخص عن (٢٥٠) كلمة.

٨. تكتب بعد الملخص الكلمات الدالة للبحث.

٩. تطبع الجداول والأشكال والخرائط داخل المتن وترقم حسب ورودها في البحث وتزود بعناوين ويشار إلى كل منها بالتسلسل.

١٠. يجوز نشر البحث إذا كان مستلًا من أطروحة أو رسالة دكتوراه أو ماجستير، بشرط ألا تكون هذه الرسائل منشورة أو مقبولة للنشر، ويجب الإشارة إلى هذا في الصحيفة الأولى وقائمة المراجع، والإفصاح عن ذلك في الإقرار والتعهد.

١١. يلتزم الباحث بدفع النفقات المالية المترتبة على إجراءات التقويم في حال طلبه سحب البحث ورغبته عدم متابعة إجراءات النشر.

١٢. يمنح الباحث مدة أقصاها شهرا واحدا لإجراء التعديلات على بحثه إن وجدت ومن حق المجلة بعد ذلك الغاء الملف البحثي تلقائيا في حال تجاوز المدة المذكرة أعلاه.

١٣. التوثيق (قائمة المراجع)

أ. يُشترط اتباع أسلوب الكتابة وفقًا لمعايير APA النسخة السابعة (الجمعية الأمريكية لعلم النفس)، ويجب الالتزام بالدقة في الاستشهادات وتنسيق القائمة المرجعية وفقًا لهذه المعايير، لضمان الوضوح والتناسق في تقديم البيانات والمعلومات العلمية.

ب. يشار إلى المراجع في المتن بالاسم الأخير للمؤلف وسنة النشر والصحيفة، مثال: علي عبد عباس العزاوي (العزاوي، ٢٠٠٨: ٢١٤) أو (العزاوي، ٢٠٠٨).

ت. يجوز في بحوث علوم القرآن والتأريخ الإسلامي توثيق المراجع من خلال تهميش المراجع باستعمال الأرقام المتسلسلة بين قوسين هكذا (١) ، (٢) ، (٣) وتبين في آخر البحث تفاصيل المراجع حسب تسلسلها وتوضع قبل قائمة المصادر والمراجع.

ث. توثق المصادر والمراجع في قائمة واحدة في نهاية البحث وترتب هجائيا حسب الاسم الأخير للمؤلف مثل:

(اسم العائلة، الاسم الأول للمؤلف، (سنة النشر), عنوان الكتاب، رقم الطبعة، مدينة النشر، در النشر)، مثال:

شحاذة ، نعمان ٢٠١١، التحليل الإحصائي في الجغرافية والعلوم الاجتماعية، عمان – الأردن، دار صفاء للنشر والتوزيع.

ج. أما الدوريات: فيبدأ بذكر الاسم الأخير للمؤلف، ثم بقية الاسم كاملاً، ثم توضع سنة النشر بين حاصرتين. ثم عنوان البحث. ثم اسم المجلة غامق، ثم مكان صدورها، ثم رقم المجلد، ثم رقم العدد، ثم أرقام الصفحات.

١٤. عمل استلال للبحث في مركز الحاسبة الصادر من رئاسة الجامعة.

١٥. على الباحث دفع أجور النشر البالغة: (١٥٠.٠٠٠) مائة وخمسون الف دينار عراقي واذا زاد عدد الصفحات عن (٢٥) خمس وعشرين صحيفة فسوف يتم استيفاء الأجور بواقع (٥.٠٠٠) خمسة الاف دينار لكل صفحة.

١٦. تجري هيئة تحرير المجلة التقييم الأولي للبحث، ثم يُعرض على محكّمين من ذوي الخبرة العلمية في مجال التخصص، وتلتزم المجلة بإخطار الباحث بالقرار النهائي بشأن الموافقة على النشر من عدمها على أن يلتزم الباحث بإجراء التعديلات التي قد يطلبها المحكمون من أجل إجازة البحث أو الدراسة للنشر في المجلة.

١٧. ترسل البحوث وجميع المراسلات المتعلقة بالمجلة الى موقع المجلة.

أعضاء هيئة التحرير

ت	الاسم	اللقب العلمي	البلد	الاختصاص	مكان العمل	الملاحظات
١	د. مراد إسماعيل احمد	أستاذ	العراق	الجغرافية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	رئيس هيئة التحرير
٢	د. حيدر عادل محمد	مدرس	العراق	اللغة التركية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	مدير هيئة التحرير
٣	د. مشاري عبد العزيز محمد الموسى	استاذ	الكويت	اللغة العربية	جامعة الكويت كلية الاداب	عضو هيئة تحرير دولي
٤	د. سيد صادق عوض الله احمد	استاذ	مملكة البحرين	اللغة الإنكليزية	جامعة البحرين كلية الاداب	عضو هيئة تحرير دولي
٥	د. نازان توتاش	أستاذ	تركيا	اللغة الإنكليزية	جامعة انقرة كلية اللغات	عضو هيئة تحرير دولي
٦	د. فهد عباس سليمان	أستاذ	العراق	التاريخ	جامعة كركوك كلية التربية للبنات	عضو هيئة هيئة تحرير
٧	د. نور الله جتين	استاذ	تركيا	اللغة التركية	جامعة انقرة كلية اللغات	عضو هيئة تحرير دولي
٨	د. كمال عبد الله حسن	استاذ	العراق	الجغرافية	جامعة الانبار كلية الاداب	عضو هيئة تحرير
٩	د. زانيار فائق سعيد	استاذ	العراق	اللغة الانكليزية	جامعة السليمانية	عضو هيئة تحرير
١٠	د. جنار عبد القادر احمد	أستاذ	العراق	علوم تربوية ونفسية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير
١١	د. دلال علي سليمان زريقات	استاذ	الأردن	الجغرافية	الجامعة الأردنية كلية الاداب	عضو هيئة تحرير دولي
١٢	د. ياسر محمد طاهر	أستاذ	العراق	طرائق التدريس	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الصرفة	عضو هيئة تحرير

١٣	د. كاروان عمر قادر	استاذ	العراق	اللغة الكوردية	جامعة السليمانية كلية اللغات	عضو هيئة تحرير
١٤	د. عصام مصطفى عبد الهادي عقلة	أستاذ مشارك	الامارات	التاريخ	جامعة خورفكان كلية الاداب	عضو هيئة تحرير دولي
١٥	د. ابراهيم بن يحيى بن زهران البوسعيدي	أستاذ مشارك	سلطنة عمان	التاريخ	جامعة السلطان قابوس كلية الاداب	عضو هيئة تحرير دولي
١٦	د. نزيه إبراهيم المناسية البطوش	استاذ	الاردن	الجغرافية	الجامعة الأردنية	عضو هيئة تحرير دولي
١٧	د.خالصة الغباري	أستاذ مساعد	سلطنة عمان	اللغة الإنكليزية	جامعة السلطان قابوس كلية الاداب	عضو هيئة تحرير دولي
١٨	د. مهدي قيس عبد الكريم الجنابي	أستاذ مساعد	الامارات	علوم القران	جامعة الشارقة كلية الشريعة والدراسات الإسلامية	عضو هيئة تحرير دولي
١٩	د. إسماعيل البر قومسر	أستاذ مساعد	تركيا	اللغة التركية	جامعة دوزجه	عضو هيئة تحرير دولي
٢٠	د.فارس محمود محمود	أستاذ مشارك	سويسرا	الجغرافية	جامعة بيرن	عضو هيئة تحرير دولي
٢١	د. كامل عبد القادر حسين	أستاذ مساعد	العراق	علوم القران	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير
٢٢	د. عز الدين صابر محمد	أستاذ مساعد	العراق	اللغة الكوردية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير
٢٣	د. خالد احمد هواس	أستاذ مساعد	العراق	اللغة العربية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير
٢٤	د. محمد اكبر بور	أستاذ مساعد	ايران	الجغرافية	جامعة ريزا كلية الاداب	عضو هيئة تحرير دولي

٢٥	د. علي هادي حسن	أستاذ مساعد	العراق	اللغة العربية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير
٢٦	د. مجيد احميد جدوع الزبيدي	استاذ	العراق	اللغة الإنكليزية	جامعة الانبار كلية الاداب	عضو هيئة تحرير
٢٧	د. محمد علي شريف	أستاذ مساعد	العراق	اللغة التركية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير
٢٨	د. زينب عصمت صفاء الدين	مدرس	العراق	اللغة الإنكليزية	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير
٢٩	د. عماد عبد الله مراد	مدرس	العراق	علوم القران	جامعة كركوك كلية التربية للعلوم الإنسانية	عضو هيئة تحرير

فهرست البحوث المنشورة
بحوث التاريخ

ت	عنوان البحث	الباحث	رقم الصفحة
1	مهنة الثلاج وتطورها في العصر العباسي (١٩٢ــ ٦٥٦ هـ /٨٠٧ ــ١٢٥٨م)	م. د. إسماعيل طه غفور العبيدي	22-1
2	مفاوضات ايكس ليبان واستقلال المغرب ١٩٥٥-١٩٥٦	م.د ريام عباس دعيبل	47-23
3	العلاقة بين امارة اردلان و الدولة العثمانية للفترة ١٥٢٠-١٥٦٦م (دراسة تاريخية سياسية)	سوزان صالح كريم	77-48
4	الحزب الشيوعي السوري والموقف الحكومي منه حتى عام ١٩٧٢	شهلاء امين رشيد محمد	123-78
5	دور نقابة اشراف بغداد في الحث على الجهاد اثناء الحرب العالمية الاولى(١٩١٤-١٩١٨)	م.م.عماد احمد حميد	150-124
6	انعكاس النضال الطبقي والنقابي في جنوب كردستان في صحيفة رێگای کوردستان" طريق كوردستان (١٩٩١-١٩٩٤)	ا.م.د.فريدون عبدالرحيم عبدالله	187-151

بحوث الجغرافية

ت	عنوان البحث	اسم الباحث	رقم الصفحة
7	تقييم بيئي لتراكيز العناصر الثقيلة في انسجة الاسماك المستوردة المجمدة في اسواق مدينة الكوفة	حسن علاوي عبود العكراوي حسنين محمد عبد الحسين ابو شبع	213-188
8	أثر درجة حرارة الهواء والرطوبة في الراحة الحرارية للإنسان في مدينة كركوك , العراق للمدة (١٩٩٠-٢٠٢٠)	م.م سراء وضاح خضير	235-214
9	النباك في ناحية الصينية بقضاء بيجي دراسة جيومورفولوجية	م.د. سعدي خلف احمد	277-236

بحوث العلوم التربوية و النفسية

ت	عنوان البحث	اسم الباحث	رقم الصفحة
10	التجريد من الإنسانية وعلاقته بالإقصاء الاخلاقي	آ. م. د أنور جبار علي	278-321
11	التفكير المنظومي لدى المرشدين التربويين	م.د. وليد خليل اسماعيل	322-345

بحوث اللغة العربية

ت	عنوان البحث	اسم الباحث	رقم الصفحة
12	بلاغة الاقتصاص في القصص القرآنية المنفردة من تقطيع الأحداث إلى توليد المعني قراءة في نماذج مختارة	ا.م. د. أحمد جمعة شوان	346-390
13	العوامل الحجاجية ودورها في التماسك النصي دراسة تطبيقية في ديوان الإمام الشافعي – نماذج مختارة–	د. آرام علي عثمان	391-415
14	الاستلزام الحواري في شعر الخنساء في ضوء مبادئ بول غرايس	أ. م. د. سعد عبد الرحيم أحمد الحمداني	416-450

بحوث اللغة الانكليزية

ت	اسم البحث	اسم الباحث	رقم الصفحة
15	التفاعل بين النحو والدلالات الضمنية في استنباط المعنى	ابراهيم حسن عبدالله	451-473
16	الذهان الأنثوي والاضطهاد الأبوي كما «يتجلّى في قصة «ورق الجدران الأصفر	د.انمار عدنان محمد حسن	474-488

بحوث اللغة التركية

ت	اسم البحث	اسم الباحث	رقم الصفحة
17	آراء المعلّمين حول تعليم اللغة التركية في العراق (نموذج كركوك)	م.م نجاة ايوب شكر	489-522

بحوث علوم القران

ت	اسم البحث	اسم الباحث	رقم الصفحة
18	مبدأ فقه الأولويات وأهميته في المجال الاقتصادي الاسلامي	أ.م. د. عبد الستار شحاذه حسين اللهيبي	523-554
19	الضوابط التفسيرية والمقاصدية في بناء :مفهوم الفتنة في القرآن الكريم دراسة تطبيقية في سورة البقرة	أ.م. د. احمد عبد الله رحيم	555-594

البحوث المستلة

ت	عنوان البحث	اسم لباحث	رقم الصفحة
1	التوزيع الجغرافي للصناعات الكبيرة في محافظة كركوك لسنة ٢٠٢٤م	ريام ياس جاسم الحيالي أ. م. د ماهية محسن حسن أ . د عباس رشيد علي	595-620
2	الفعل الماضي في ديوان عمر لاحقة العاشق	م.م. مرتضى سيف الدين نجم الدين أ.م.د. گـۆران صلاح الدين شكر	621-636
3	دراسة تحليلية لمحتوى القصائد بوزن العروض في ديوان صادق بشيرلي(من كأس إلى بحر)	فاطمة عباس حميد ا.م.د. ارسان هاشم محمود الساقي	637-653
4	المرأة في قصيدة "المرأة لا تريد أن تكون امرأة" لعلي بنجواني	آ.د. سامان عزالدين سعدون م. آشتى حسين عارف	654-672
5	التأدب فى استلزامات التخاطبية	سروه محمد كريم أ.د شهاب طيب طاهر	673-689

6	الأنفال وانعكاساتها في شعر لطيف فاتح فرج	سواره محمد احمد ا.م.د اسو عمر مصطفى	719-690
7	سيميائية العنوان في اشعار فرهاد شاكلي الشعرية	سيران احمد عبدالقادر د. ديلان سلام حمەفرج	742-720
8	بيداغوجية تعليم اللغة تدريس اللغة الكردية في الصف الأول الابتدائي، في المدارس الابتدائية غير الحكومية في مركز القضاء بمحافظة السليمانية، نموذجا	شونم عثمان محمد أ.د.عادل رشيد قادر	779-743
9	المواد المحاكة في قصائد الشاعر نالي	بيستون يوسف سعيد	803-780
10	الفكر الأسطورى في قصائد صباح رنجدەر من منظور النقد الأسطورى	لاڤيا نهرۆ حسين د.سۆران مامەند عبدالله	819-804
11	الفساد الاجتماعي في نظام الحكم الإمارات الكردية في العصر العباسي	شاخوان حمدامين رشيد د. ابوبكر حمد بالەكى	844-805
12	القراءات القرآنية وأثرها في فهم النص القرآني	أ.د. ضياء سرحان خلف	870-845
13	رواية "غيب اصلي" للروائي توماس بينشون وتقاليد القص البوليسي الميتافيزيقي	ا.د. مجيد احميد جدوع وديان علي سرحان	871-885

Kirkuk University Journal of Humanities Studies
مجلة جامعة كركوك للدراسات الإنسانية
https://kujhs.uokirkuk.edu.iq
DOI: 10.32894/1992-1179.2025.161904.1247
Date of research received 06/22/2025, Revise date 11/02/2025 and accepted date 12/15/2025

TEACHERS' VIEWS ON TURKISH EDUCATION IN IRAQ (THE CASE OF KIRKUK)

Najat Ayoob Shukur SHUKUR

Abstrac:

The history of language teaching is an example of an enigma, When a person wants to learn a language, should know all the rules and details about the target language. This is especially important in terms of grammar. In this context, knowing the level of individuals who want to learn Turkish is very important and essential in terms of education. The determination of the level of the people helps the individual in learning the language in language education-teaching and ensures that the problems are resolved quickly. The Ottoman Empire, which ruled the Middle East from the 15th century to the 20th century, is very important in terms of education history. While children who are between the language of the society and the mother tongue have different abilities, they cannot reach the desired level of thinking in primary school age; however, the mother tongue level of these children is higher at the age of starting primary education. This study includes the Iraq region, which includes a part of the Middle East lands. It covers the opinions of bilingual Turkish teachers living in Iraq about the students and is obliged to take into account the difficulties that students generally encounter while learning Turkish. This study was prepared in the villages around Kirkuk and the region that includes Kirkuk city center. In addition, the study is limited to opinions about students and those who teach Turkish lessons in Şümul schools in Kirkuk. The universe of the research consists of Kirkuk city center and schools around Kirkuk. In the determination of the participants, no criteria were determined in terms of any variable data such as gender, age, place of birth, and the teachers were included in the research process in the sample. Within the scope of the research, teachers were asked to answer the questionnaire developed about the students. The first part consists of information such as gender, age, diploma level, university and language of the teachers, and in the second part, the opinions of the Turkish language teachers about the students were asked. The

answers given to the questionnaire were examined and descriptive analysis methods (percentage, frequency) were used in the analysis of the data obtained within the scope of the research. A package program (SPSS 21.0 program), which is frequently used in social sciences, was used for statistical analysis.

Keywords: Turkish Education, Bilingualism, Kirkuk, Turkish Curriculum, Turkish course teachers.

آراء المعلّمين حول تعليم اللغة التركية في العراق

(نموذج كركوك)

م.م نجاة ايوب شكر*

الملخص

يُعَدّ تعليم اللغات مسألة غامضة عبر التاريخ. فعندما يرغب الفرد في تعلم لغة ما، ينبغي عليه أن يُلمّ بجميع القواعد والتفاصيل المتعلقة بهذه اللغة، لا سيّما من الناحية النحوية، إذ أن ذلك يُعدّ من الأمور بالغة الأهمية. وفي هذا السياق، فإن معرفة المستوى اللغوي للأفراد الذين يرغبون في تعلم اللغة التركية يُعدّ أمرًا بالغ الأهمية وضروريًا من الناحية التعليمية. إن تحديد مستوى المتعلم يساعد بشكل كبير في عملية تعليمه اللغة، ويسهم في حل المشكلات التي قد يواجهها بسرعة وفعالية.

يُعتبر الحكم العثماني، الذي امتد من القرن الخامس عشر حتى القرن العشرين على أراضي الشرق الأوسط، ذا أهمية كبيرة في تاريخ التعليم. فالأطفال الذين تختلف لغتهم المجتمعية عن لغتهم الأم يمتلكون قدرات ومهارات مختلفة، إلا أنهم قد لا يتمكنون من الوصول إلى المستوى المطلوب من التفكير في سنّ المرحلة الابتدائية. ومع ذلك، فإن مستوى اللغة الأم لدى هؤلاء الأطفال يكون في الغالب أعلى عند بلوغهم سنّ الدخول إلى التعليم الابتدائي.

تتناول هذه الدراسة منطقة العراق التي تشكّل جزءًا من أراضي الشرق الأوسط، وتركز على آراء معلمي اللغة التركية من مزدوجي اللغة المقيمين في العراق حول طلابهم. وتسلّط الدراسة الضوء على التحديات والصعوبات التي يواجهها الطلاب خلال عملية تعلم اللغة التركية.

وقد أُجريت الدراسة في المناطق المحيطة بمدينة كركوك، بما في ذلك القرى والمركز الحضري للمدينة. كما تقتصر الدراسة على آراء معلمي اللغة التركية العاملين في بعض المدارس الواقعة في كركوك. وتشكل مدارس مدينة كركوك والمناطق المحيطة بها مجتمع الدراسة.

*مدرس مساعد جامعة كركوك / كلية التربية للعلوم الانسانية / قسم اللغة التركية najatayoob@uokirkuk.edu.iq

ولم تُحدَّد أي معايير متعلقة بمتغيرات مثل الجنس أو العمر أو مكان الولادة عند اختيار المشاركين في الدراسة، بل تمّ اختيار المعلمين فقط كمجتمع عيّنة للدراسة. وضمن نطاق البحث، طُلِب من المعلمين الإجابة على استبيان أُعدّ مسبقًا حول الطلاب.

تتضمن القسم الأول من الاستبيان معلومات ديموغرافية مثل الجنس والعمر والمستوى الأكاديمي والجامعة المتخرج منها ومستوى إتقان اللغة. أما القسم الثاني، فركّز على آراء المعلمين بشأن طلابهم.

وقد تمّ تحليل الإجابات التي وردت في الاستبيان باستخدام أساليب التحليل الوصفي (مثل النسب المئوية والتكرار). كما استُخدم برنامجSPSS 21.0 ، وهو برنامج شائع في مجال العلوم الاجتماعية، لإجراء التحليلات الإحصائية اللازمة.

الكلمات المفتاحية: تعليم اللغة التركية, الثنائية اللغة, كركوك, برنامج اللغة التركية.

Irak'ta Türkçe Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri (Kerkük Örneği)

Necat Eyüp Şükür

Öz:

Dil öğretiminin tarihi bir muammadan ibarettir. Bir kişi dil öğrenmek istediğinde, hedef dil ile ilgili bütün kural ve detayları bilmelidir. Özellikle dil bilgisi açısından bu oldukça önemlidir. Bu bağlamda, Türkçe öğrenmek isteyen bireylerin hangi seviyede olduklarını bilmek, eğitim açısından oldukça önemli ve elzemdir. Kişilerin seviyesinin tespiti, dil eğitimi ve öğretiminde bireyin dili öğrenmesine yardımcı olur ve yaşadığı sorunların hızlıca çözümlenmesine katkı sağlar. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Ortadoğu topraklarında hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu, eğitim tarihi açısından büyük önem taşımaktadır. Toplum dili ile ana dili farklı olan çocuklar, çeşitli yeteneklere sahip olsalar da ilkokul çağında istenilen düşünme düzeyine ulaşamayabilirler. Ancak bu durumdaki çocukların ana dili seviyesi, ilköğretime başlama çağında daha yüksek olabilir. Bu çalışma, Ortadoğu topraklarının bir kısmını kapsayan Irak bölgesini içermektedir. Irak'ta yaşayan iki dilli Türkçe dersi öğretmenlerinin, öğrenciler hakkında görüşlerini kapsamaktadır. Öğrencilerin Türkçe öğrenirken genellikle karşılaştıkları zorluklar ve yaşadıkları sıkıntılar bu çalışmada ele alınmaktadır.

Araştırma, Kerkük etrafında bulunan köyler ile Kerkük kent merkezini içine alan bölgede gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışma, Kerkük'teki bazı okullarda Türkçe dersi öğretmenliği yapan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır. Araştırmanın evrenini, Kerkük kent merkezi ve çevresindeki okullar oluşturmaktadır.

Katılımcıların belirlenmesinde cinsiyet, yaş, doğum yeri gibi herhangi bir değişken açısından bir ölçüt belirlenmemiş, örnekleme yalnızca öğretmenler dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerden, öğrenciler hakkında geliştirilen ankete cevap vermeleri istenmiştir. Anketin ilk bölümü, öğretmenlerin cinsiyet, yaş, diploma seviyesi, mezun olduğu üniversite ve dil bilgileri gibi demografik bilgileri içermektedir. İkinci bölümde ise öğretmenlerden, öğrenciler hakkındaki görüşlerini belirtmeleri istenmiştir.

Ankete verilen cevaplar incelenmiş, araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemlerinden (yüzde, frekans) yararlanılmıştır. İstatistiksel

analizlerin yapılmasında ise sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir paket program olan SPSS 21.0 kullanılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkçe Eğitimi, İki Dillilik, Kerkük, Türkçe Programı, Türkçe ders öğretmenleri.

Giriş:

Irak Türklerin (Türkmenlerin) Tarihi 54. Hicri senesine dayanmaktadır. Emevi kumandanı Übeydullah Bin Ziyad 2 bin Türk Askerini Basraya fethetmek için okçu sınıfında ordusuna almıştır. Basranın fethinden sonra Türkler Basra'ya yerleşerek halk ile evlenip çoğalmış ve ileriki yıllarda Bağdat'a ticari amaçlarla göç etmişlerdir. 8. yüzyılda Abbasi devletinin hilafeti ele geçrmesi ile Irak'ta Oğuz boyundan Türkler orduya katılmaya başlamıştır. Türklerin yardımı ile çok sayıda bölge Abbasi hilafetine tabi olmuştur. Geçen süreç içersinde Türkler 1055 yılında Selçuklu sultanı Turğul beyin Bağdat'ı fethederek Selçuklu sınırlarına katması ile Irak bölgesine yerleşimleri hız kazanmıştır. Selçuklu dönemini ile birlikte Irak Türklerine Türkmen ismi verilmeye başlanmıştır. Selçuklu devletinin yıkılmasından sonra Irak'ta çok sayıda Türk beylikleri kurulmuştur. Bunlardan, 1233- 1144 yılları arasında Zeyneldin Gökçek beyliği Erbil'de, Atabegler beyliği Musulda, Kıpçak Oğuzları Kerkük'te hüküm sürmüştür. Erbil 1190-1233 yılları arasında Müzafferedin Gökböri hâkimiyeti altında altın çağını yaşamıştır. Türkmen beylikleri bölgede 1514 yılına kadar iktidar sahibi olmuştur. Osmanlı sultanı Yavuz Sultan Selim'in 1514 yılındaki Tebriz seferinde (1515 yılında) Osmanlı devleti topraklarına katılmıştır. 19 yıl geçtikten sonra Osmanlı Sultanı Kanuni Sultan Süleyman Bağdat'a seferini düzenleyerek 1534 yılında Bağdat'ı Osmanlı topraklarına katmış, Savefi hükmüne Irak'ta son vermiştir (Necefi, Z. 1925: 128).

Türklerin (Türkmenlerin) Irak'a girişleri, birbirini tamamlayan çeşitli dönemlerde gerçekleşmiştir. Türkmenlerin, Emeviler ve Abbasilerin hükmünün sürdüğü sırada orduda önemli görevler almıştır. Özellikle Abbasi döneminde Türkmenler, önemli makam ve mevkilere gelerek iktidarı ellerinde tutmuştur (Ertuğrul, Ümit. 2006: 20). Türk göçleri hakkında araştırma yapan tarihçiler

farklı görüşler olmasına rağmen, Irak'a Türk akınlarını birbirini tamamlıyarak geldikleri görülmektedir.

Irak Türkleri *"Irak Türkmen toplumu, gelenek ve görenekleriyle, örf ve adetleriyle, sosyo-kültürel unsurlarıyla Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturur. Irak Türkmenleri, diğer Türk topluluklarıyla hemen hemen aynı kültürel değerlere sahiptirler "* (Haydar Azaat. M, 2025 : 434, 435).

Yöntem

Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleşen bu araştırma, ülke ve uygulama okullarının belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu bağlamda, okul seçiminde araştırmacı tarafından iki dilli Türk öğrencilerin bulunduğu şümul okullar seçilmesi temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmanın Irak'ta yapılmasının nedeni, yurt dışında yaşayan iki dilli Türk soylu öğrencilerin ana dillerini öğrenmeleriyle ilgili Irak'ta daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması ve ana dili Türkçenin öğretimi ile ilgili sorun yaşanmasıdır. Irak; Türk nüfusunun yoğun olduğu Ortadoğu ülkelerinden biridir. Bu amaçla, araştırmanın Irak'ta yoğunlukla Türkçe dersinin yapıldığı şümul okullarda yapılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın Irak'ın Kerkük kent merkezinde ve etraf köylerde yer alan okullarda gerçekleştirilmesi uygun bulunmuş. Ayrıca, araştırmanın planlanması aşamasında sözü edilen Türkçe ders öğretmenleri araştırmaya gönüllü olarak katılmak istediğini belirtmiştir. Araştırma, ölçütlerini karşılayan bu okullarda şümul Türkçe öğretmenliği yapan tüm öğretmenlerle yapılmıştır. Araştırmanın birden çok farklı okullarda olmasının sebebi farklı kaynaklardan verimli farklı verilerin toplanabileceği düşünülmüştür.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada elde edilen veriler araştırmacı tarafından hazırlanan anketle toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin kişisel bilgileri belirlemeye yönelik

soruların yanı sıra Türkçe öğrenmede karşılaşılan sorunlar eksiklikler anketteki açık uçlu soruları anlaşılır olma ve kapsamı açısından incelenmişdir. Anketler aracılığıyla veriler Kırklartepe erkek lisesi, Celal Rıza kız lisesi, Doğuş kız ortaokulu, Tisin şehitleri erkek ortaokulu, Parlak erkek ortaokulu, Manolya kız lisesi, Yayçılı erkek ilkoklu, İmam El-askeri erkek ilkokulu, Safva kız lisesi, Müslüm İbnül- Akil lisesi, İbnül esir ortaokulu, El- Müçtebe erkek ortaokulu, Türkalan erkek lisesi, Taze lisesi, Altunköprü lisesi, Uzungöl lisesi, Yayçı lisesi, gözlü baba lisesi, Doğuş kız orta okulu ve yahyava ilkokulu olmk üzere şümul okullarda Türkçe ders hocalarından 01 Aralık 2021 ve 01 Ocak 2022 yılı tarihleri arasında araştırmacının google froms yardımı ile toplamış olup. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Bu bağlamda, araştırma soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda araştırma verilerinin çözümlenmesi yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada anket teknikleri kullanılmış. Görüşler Türkçe ders öğretmenlerinden anket yardım ile toplanmıştır. Görüşme verileri ise çalışma grubunda yer alan öğretmenlerde google forms yardımı ile toplanmış araştırmacı tarafından incelenep açıklanması yapılıp tasnif, edilip yazım şeklini gelmiştir.

Evren Örneklem

Bu çalışmanın Irak'ta olması, Türkçe eğitiminde olan eksiklikleri gözler önüne çıkarmaktadır. Bu çalışmnın evreni Irak Kerkük şehir merkezi ve Kerkük etrafında bulunan okullarda Türkçe dersi yapan öğretmenleri kapsamaktadır. Evren şümul okuldaki öğrencileri kapsamamaktadır çünkü öğrenciler Türkçe dersini zorunlı ders olarak görmemektedir.

Örneklem grupmuz, Irak'ta Kerkük kent merkezi ve Kerkük etrafında bulunan şümul okullarda Türkçe ders öğretmenlği yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Bu bölge Türk soylu toplumunun çok yoğun olarak ikamet ettiği bölgelerden biridir. Araştırmaya toplamda 20 öğretmen katılmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde çalışma kapsamında toplanan verilerin istatistiksel analizi, sonuçları ve açıklamalarından oluşmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Irak'ta yaşayan iki dilli Türk soylu öğrencilerin ana dili Türkçeyi öğrenme durumlarını ilişkin Türkçe ders öğretmenlerinin öğrenciler hakkında görüşlerini kapsamaktadır. Bu temel amaca dayalı olarak araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrenciler Türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşıyor
2. Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu?
3. Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu?
4. Öğrenci okurken zorlanıyor mu?
5. Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi?
6. Türkçe ders mataryelleri yeterli mi?
7. Şümul okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu?

Türkmenlerin Kim Olduğu İle İlgili Yazarları Açıklamaları

Kaşgalı Mahmut zamanından itibaren Türkmen deyimi Türk kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bilindiği gibi Kaşgarlı, el-Biruni ve diğer eski yazarlar, uygarlıkta ileri giden yerleşik Oguzlar Karluklar ve tarımla uğraşan Halıcılara Türkmen adını vermiştir (Togan, Z. 1946: 18).

İbni Said'in ifadesine göre Türkmenler Selçuklu döneminde Rum ülkesi fetheden Türklerin neslinden olan kalabalık bir topluluktur. Onlar sahilde oturan Karaitlere baskın yaparak, çocuklarını alıp Müslümanlara satmaya

alışagelmişlerdir. Ülkeye gelen Türkmen kilimleri de onların sanatlarından olan ürünlerdir (Takvim el-Büldan, 1840).

El-Birüni'ye göre Dokuz Oğuz boylarına komşu olan Oğuz ülkesini, Türkmenlerin yurdu olarak adlandırmıştır. Bu arada Arap tarihçilerin X. Yüzyılda Cur ımağının havzasında egemen olan Türk prenslerinin biri olan Türkmen adıyla zikir edilmiştir.

Mervezi; bir kısmının kırsal alanda, diğer kısmının şehirlerde yaşadığını söylediği Oğuzların konar-göçer olanlarının Maveraünnehir ve Harizm bölgelerine yakın yerlerde bulundukların ilave etmiştir. Daha sonra Müslüman olan Oğuzlara Türkmen denilmiştir. Bunlar İslam dinini benisemeyen soydaşları ile mücadeleye girişerek, Karadeniz kıyılarına yakın bulunan Peçeneklerin yurdununa göç etmişlerdir. Böylece islam ülkelerine yayılan Türkmenler birçok devlet kurmuşlardır (Turan, O. 1965: 18).

İslam Ansikolopedisi'ne göre Türkmenler, Orta Asya'da oturan Türk kavmidir. Mogol döneminin sonrasına kadar putprestliği ve Şamanlığı devam ettirmişlerdir. Türkmenler, İslam dini ile karşı karşıya gelince bu dinin kendi toplum hayatlarını bağlıyan gelenek ve görenekler gibi sosyal şartlara da uygun düştüğünü anlamışlar ve Müslümanlığı kabul etmişlerdir (el-Şinavi, İ. A. ve arkadaşları. 1992: 212-220).

Kimlik ve Dil İlişkisi

Ana dil nesilden nesile aktrılan doğal bir verimdir, kültürle yuğrulur medeniyetlerle aktarılır, çağlara iz bırakır ve gelişir. Kendine özğü kural ve selendirme e şekli bulunmaktadır. Doğan Aksan ana dilini ve önemini; "Ana dili (Muttersprache) anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir. Ana dili bir toplumun geçmişten geleceğe bütün değerlerini içinde barındırır. Ana dili bir nevi o milletin kimliğidir. Millet

olma bilinci ancak ana dilinin en iyi şekilde muhafazasıyla gerçekleşebilir. Biz, dünyayı ana dilimizin penceresinden görür, ana dilimizin kavramlarıyla evreni biçimlendiririz.” şeklinde tanımlamaktadır (Aksan, D. 2007: 33). Aksan’ın da belirttiği gibi milleti millet yapan, millet yaptıktan sonra millet olarak kalmalarını sağlayan, kültürü ve değerleri gelecek kuşaklara aktaran ana dilidir. Irak’taki Türk kimliğinin varlığı ve devamı Irak’ta yaşayan Türkler’de Türkçe’nin varlığı ile mümkündür (BEKAR, B. 2016: 99).

Kimlik ve ana dili arasındaki bu ilişki Irak’ta kalıcı olan ve kendilerini Irak Türkler olarak adlandıran Türklerin kimliklerini koruyabilmelerinde en önemli unsurlardan birinin Türkçe olduğunu göstermektedir. Günümüzde Türkçe derslerinin geç vakitlerde işlenmesi, öğretmen istihdamının yapılmaması, derslerin seçmeli olması ve dersten alınan notun karneye etkisinin olmaması, derse katılımın ve devamın düzenli olmaması, sınıflarda derslerin en son işlenmesi, hedef kitleye uygun ders materyallerinin olmaması gibi durumlar (Şen, Ü. 2015: 336), yurt dışında ana dili öğretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu ve buna benzer hususlar Irak’ta gelecek kuşaklarda Türkçenin ve bağlantılı olarak da Türk kimliğinin varlığını tehlikeye sokmuştur.

Osmanlı imparatorluğunun dağılmasından bugün Irak toprakları yüzyıla aşkın bir süredir mevcudiyetini korumakta. Geçen yıllar içersinde Türkçe dilini dilsel tehdit olarak karşılıyan hükümetler gelip geçti fakat Türkçe dilini Irak Türklerinden (Türkmen)’lerden sildirmeye gücüleri yetmedi. Irak’taki Türkçe eğitimi ile ilgili kısıtlı sayıda araştırma yapılmıştır. Bu kısıtlı sayıdaki çalışmalar gerekli merciler ulaştırılmıştır. Fakat ne yazıkki Türkiye onları değerlendirecek kadrolar bulunmamaktadır. Dolayısıyla kararla yükümlü makamlar ve merciler içersinde bu alanlarda çok iyi yetişmiş insanların olması gerekmektedir.

Irak'ta Türkçe Eğitiminin Tarihi Geçmişi

Türkçe eğitimin tarihi Irak'ta çok eski dönemlere dayanmktadır. Türkçenin bölgeye kök salması Osmanlı imparotorluğu dönemide olmuştur. Osmanlıraın devamı şeklinde 1931 yılına kadar (Kerkük, Erbil, Kifri) devam etmiştir. 1931 yılında Irak Devleti, Türkmenlerin eğitim haklarını ellerinden almış ve Türkçe eğitim veren öğretmenleri sürgün etmiştir. 1931'den 1970 yılına kadar Irak Türkleri, eğitimlerini Arapça yapmak zorunda kalmışlardır. 1970'te Irak hükümeti bir yasayla Türkmenlerin kültürel haklarını elde etme hareketi çerçevesinde Türkmenlere ana dilleriyle eğitim yapma haklarını geri vermiştir. Bu tarihte Kerkük ve Tuzhurmatu bölgelerinde 200 kadar Türkçe eğitim yapan okul açılmıştır. Yalnız bu okullarda eğitim eski harflerle yapılmış, yeni harflerle eğitim verilmesine kesinlikle izin verilmemiştir. Bunda Irak hükümetinin dışa karşı iyi görünmek istemesi etkili olmuştur. Fakata aynı hükümet tarafından bir buçuk sene sonra Türkmen okulları yine kapatılmıştır(Anwar, İ. 2012).

1990 yılına geldiğimizde birinci körfez savaşı patlak vermiş Irak'ta kargşa yaşanmış. 1991 yılına geldiğimizde savaş sona vermiş, Kuzey Irak'ın Dohuk, Erbil, Süleymaniye ve Kifri şehirleri "güvenli bölge" olarak birleşmiş milletler tarafından ilan edilmiştir. 1993 yılında Irak Türklerinin kuzay Irak bölgesi içersinde 8 adet okul bulunmaktaydı. bunlardan Karakoğlan, Doğuş, Türkmeneli ve Kerkük ilk öğretim okulu olarak ve Oğuz Han, imadedin Zenği, garbiye ve Atabeyler lisesi açılmıştır. Okullar bölgede bulunan halk tarafında büyük ilgi ve sevinçi ile karşılanmıştır. Türkçe öğretmenleri bu okullarda gönüllü olarak Türkçe eğitimini yeni Latin harflerle yapmaya başlamıştır. 2003 yılına geldiğimizde Türkçe eğitim yapan okulların sayısı 13 adet olarak kuzey Irak bölgesinde eğitime devam etmekteydi. Saddam rejimi alanında klan bölgede eğitim Arapça olarak yapılıyor Türkmen şivesi resmi daire ve okullarda konuşulması yasak olmaktaydı. 2003 ABD'nin Irak işgali sonrası Türkmeneli

bölgesinde Türkçe Latin harflerle eğitim başlamıştır. 2008 yılında Irak'ın genelinde 425 Türkçe eğitim yapan okul bulunmaktaydı. Bunların sadece 76 tanesi tam Türkçe eğitim yapmaktadır. Bu okullardan 63 tanesi Kerkük, 11 tanesi Erbil ve 2 tanesi de Kifri'de bulunmaktadır. Türkmenlerin yaşadığı diğer bölgelerde ise tam anlamıyla Türkçe eğitim yapan okul bulunmamaktadır.

2008 yılı itibarıyla Türkçe eğitim yapan okullarımızın illere göre dağılımı ise Tablo 1 göre şöyledir:

	Anaokul	İlkokul	Ortaokul	Ortaokul ve Lise	Lise	Meslek Lisesi	Öğretmen Enstitüsü	Toplam
Kerkük	14	91	46	32	9	4	3	199
Selahattin	2	35		1				38
Musul	1	33	4	3	4			45
Telafer	2	89	8	14	6			119
Diyala	1	6						7
Erbil	2	9	2		2			15
Bağdat	1							1
Kifri	1	1	1		1			
Toplam	24	264	61	50	22	4	3	428

Tablo 1. Yerleşim birimlerine göre Türkçe eğitim veren okul sayıları (DUMAN, B. 2011: 17).

Irak'ta Türkçe Eğitiminde Kullanılan Eğitim Modelleri

a. Esas okul modeli: Bu okullarda eğitim tamamen Türkçe olup gerekli öğretmen ve okul binası devlet tarafından sağlanmaktadır.
b. Şümul okul modeli: Bu okullarda derslerin tamamı Arapça olup. Sadece Türkçe dilbilgisi dersi Türkiye Türkçesiyle okutulmaktadır.

Irak'ta Eski Alfabeden Yeni Latin Harflere Gçişin Sebepleri

1. Ana dilimiz olan Türkiye Türkçesini, Türkmen halkına kuralları bir biçimde öğretmek ve benimsetmek.
2. Eski harflerle Türkçeyi öğretmek yeni nesile oldukça zordur. Çünkü Türkçede bulunan 8 tane sesli harflerin karşılığı Arapçada sadece 3 tanedir. Bu üç harf gerisinde, Arapçada başka sesli harf

bulunmamaktadır. Ayrıca Arapçada iki-üç şekilde bulunan bazı sessizler (خ, ح, هـ, ز, ظ, س, ص, ث, ك, ق) Türkçe de bir harfle (k, s, h) eş anlama gelip karşılanmakadır.

2019 Yılı İtibarı İle Kerkük'te Şümul Okul Sayısı

Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre 2021 yılına Kerkük'te sadece iki dilli Türkçe dersi yapan okulların sayısı Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2 Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğü Şümul Okul Sayısı Dağılımı

Yıl	Ortaoku	Lise	Meslek lisesi
2019	32	39	4
2020	35	43	4
2021	35	43	4
2022	٣٥	٤٣	٤
2023	٣٥	٤٣	٥
2024	٣٥	٤٣	٥

2019 yılında 32 ortaokul, 39 lise ve 4 meslek lises; 2020 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 4 meslek lisesi; ve 2021 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 4 meslek lisesi; 2022 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 4 meslek lises; 2023 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 5 meslek lises; 2024 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 5 meslek lises; şümul okulları olarak Türkçe dersi eğitim öğretimine devam etmiştir. Tablo 2 Kerkük'te Şümul Okul Sayısı (Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Şümul Okullarda Atanmış Türkçe Dersi Öğretmen Sayısı

Türkmence Eğitim Müdürlüğü Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlıdır. Şümul okullarında Türkçe ders öğretmenleri Kerkük Türkmen Eğitim Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir. Yıllara göre Kerkük merkez ve

köylerinde bulunan şümul okullarda Türkçe dersi öğretmen sayıları Tablo 3'de gösterilmiştir. Tabloya baktığımız da 2020 yılı ve öncesinde Türkçe ders atamalarının yapılmadığı dikkat çekmektedir.

Tablo 3 Yıllara Göre Türkçe Dersi Öğretmen Sayı Dağılımı.

Yıl	Öğretmen Sayı
2019	61
2020	61
2021	93
2022	٩٣
2023	9٣
2024	10٣

Şümul okullarında, Türkçe dersi öğretmen sayısı 2019 yılında 61, 2020 yılında 61, 2021 yılında artış ile 93'e yükselerek, 2022 yılında 93, 2023 yılında 93, 2024 yılında 93 olarak sabit kalmıştır.

Tablo 3 Şümul Okullarda Atanmış Türkçe Dersi Öğretmen Sayısı (Tezeli, S. Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Şümul Okullarda Gönüllü Türkçe Dersi Öğretmenlerinin Sayısı

Gönüllü Türkçe dersi öğretmenleri devletten hiç maddi bir karşılık almadan öğretmenlik yapmaktadır. Gönüllü olmalarının sebebi ise ileride kadro tahsis edileceği zaman önceliklik etrcih edilme olasılığıdır.

Tablo 4 Kerkük Şümul Okullarında Türkçe Derslerine Katılan Gönüllü Öğretmenlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Gönüllü Öğretmen Sayısı
2019	35
2020	35
2021	34

2022	٣٤
2023	٣٤
2024	٣٤

Şümul okullarda gönüllü Türkçe ders öğretmenlerinin sayıları, 2019 yılında 35 öğretmen, 2020 yılında 35 ve 2021 yılında ise azalarak 34 düşmüş, 2022'de 34 öğretmen 2023' 34 öğretmen 2024'te 34 öğretmen olarak gerçekleşmiştir Tablo 4 Şümul Okullarda Gönüllü Türkçe Dersi Öğretmenlerinin Sayısı (Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Şümul Okullarda Türkçe Dersi Öğrenci Sayısı

Ortaokul ve lise şümul okullarda her yıl öğrenci sayısı değişmektedir. Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre Türkçe dersi öğrencilerinin sayıları Tablo 5'te yıllara göre belirtilmektedir.

Tablo 5 Şümul Okullarda Türkçe Dersi Öğrenci Dağılımı

Yıl	Öğrenci Sayısı
2019	33.160
2020	31.371
2021	28.982
2022	٢٨,٤٧٩
2023	٢٨,٩٨٣
2024	٢٨,٢٣١

Tablo 5 Şümul Okullarda Türkçe Dersi Öğrenci Sayısı (Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Irak'ta Türkçe Eğitimi İle İlgili Türkiye'de Yapılmış Çalışmalar

Tezler

1. Dmeral, İbrahim (2014). *Tarihsel Süreç İçerisinde Irak'ta Türkçe Eğitimi Ve Öğretimi (1918-2014)*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
2. Omar, Mnolya (2016). *Öğretmen Ve Öğrenci Gözü İle Soydaş İki Dillilere Türkçe Öğretiminde Ölçme Ve Değerlendirme (Arapça Ve Türkçe Bilen Kerkük Türkmenleri Örneği*). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
3. Yağmuroğlu, Önder (2022*) Irakta Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin Yeterlilikleri Üzerine Bir İnceleme.* Ankara: Gazi Üniversitesi.
4. SHUKUR, Najat Ayoob Shukur(2022) *Irak'ta İki Dilli Türk Soyluların Türkçe Öğrenimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Bildiri

Nisan (2017). Türkmen Öğrencilerin Sorunları Ve Çözüm Yolları Çalıştayı, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Öğretmen Anketi Demografik Bilgiler

Araştırmada yer alan öğretmenlerin tamamı Kerkük'te şümul okullarda Türkçe dersi öğretmenliği yapmakta. Ayrıca katılımcıların hiç birisi Türkiye'de lisans eğitim-öğretimi almayan kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların doğum yeri, cinsiyet, yaş, tahsil ettikleri diploma, mezun oldukları bölüm ve üniversite gibi demografik verileri Tablo 6, 7 ve 8'de gösterilmektedir.

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Yaş Dağılımı.

Tablo 6 Yaş Dağılımına Göre Türkçe Ders Öğretmenlerin Dağılımı

Yaş	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	Toplam	%*f*
Erkek	1	1	2	3	1	1	2	1		1	2		15	%75
Kız			1		1	1		1				1	5	%25
Toplm	1	1	3	3	2	2	2	2		1	2	1	20	%100

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı.

Çalışma grubun oluşturan öğretmenlin cinsiyet dğılımı

Tablo 7 Cinsiyet Açısından Katılımcı Öğretmenlerin Dağılımı

Cinsiyet	Kişi sayısı	**%** *f*
Kız	5 kişi	%25
Erkek	15 kişi	%75
Toplam	20 kişi	%100

Şekil 1 cinsiyet açısından öğretmen dağılımı

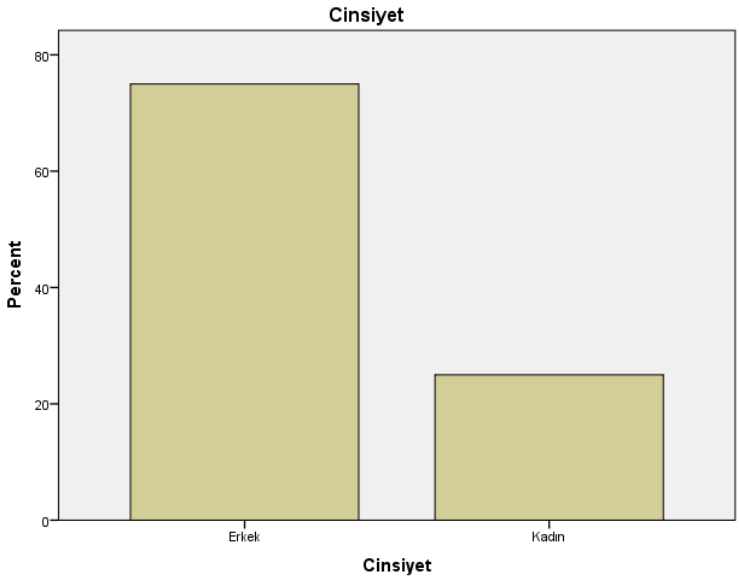

Cinsiyet açısından katılımcı Türkçe ders öğretmenlerinin %25'i 5 kişi kız, %75'i 15 kişi erkek toplam da 20 kişi.

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Doğum Yeri Dağılımı.

Arştırmaya katılan öğretmenlerin doğum yeri tasnifi.

Tablo 8 Doğum Yeri Açısından Katılımcı Öğretmenlerin Dağılımı

Doğum yeri		Öğretmen sayısı	% *f*
Kerkük	Kız	5 kişi	% 25
	Erkek	13 kişi	% 65
Dakuk (Tavuk)			
	Kız		
	Erkek	1kişi	% 5
Altun Köprü			
	Kız		
	Erkek	1 kişi	% 5
Toplam		20 kişi	%100

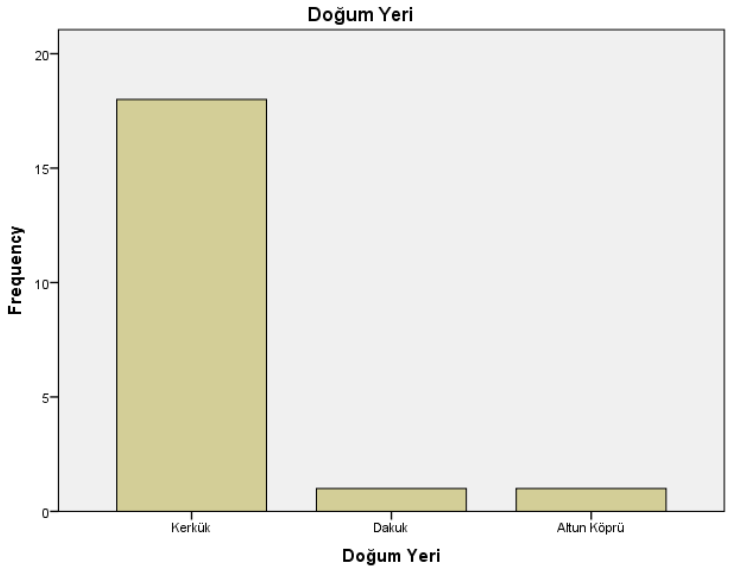

Şekil 2. doğum yeri açısından öğretmen dağılımı

Doğum yeri analizi açısından baktığımızda katılımcı öğretmenleri %90'nı 18 kişi Kerkük kent merkezi doğumlu, %5'i 1 kişi Kerkük'e bağlı Dakuk (Tavuk) ilçesi doğumlu, %5'i 1 kişi Kerkük'e bağlı Altun Köprü nahyesi doğumlu olmaktadır.

Görev Dağılımı Açısından Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Görev Yapıkları Bölge

Şekil 3'de belirtildiği gibi öğretmenler kent merkezi ve kente bağlı köyler olmak üzere iki ana bölgede dağılım göstermektedirler.

Şekil 3 katılımcı öğretmenlerin bölge dağılımı

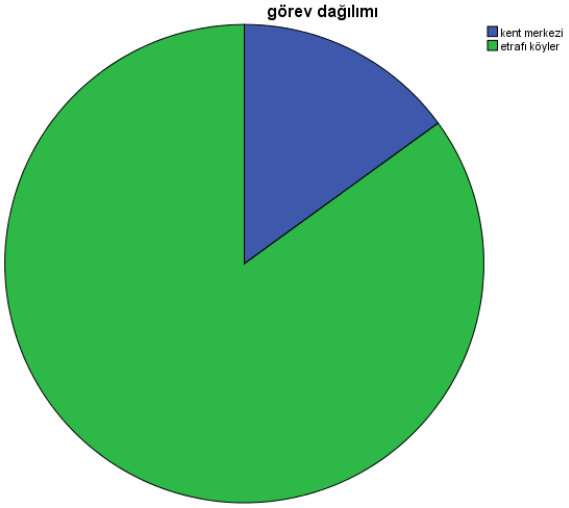

Araştırma grubuna oluşturan öğretmenlerin %15'i 3 kişi Kerkük kent merkezinde, %85'i 17 kişi ise Kerkük etrfında bulunan Leylan nahyesi, Dakuk (Tavuk) ilçesi, Bılava köyü, Altun Köprü nahyesi, Yayçı köyü, Kümbetler köyü ve Tazehurmatu köyün de öğretmenlik görevini icra etmektedir.

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Diploma Dağılımı

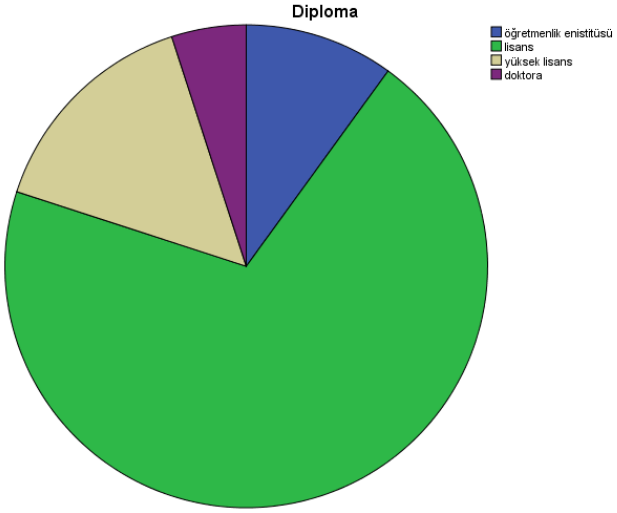

Şekil 4'te de belirtildiği gibi araştırmacı grubunu oluşturan öğretmenlerin % 5'ı bir kişi Doktora, %15'ı 3 kişi Yüksek Lisans, % 70'ı 14 kişi lisans ve %10'u 2 kişi öğretmenlik enstitüsü Türkçe bölümü diplomalıdır.

Tablo 9 Katılımcı Öğretmenlerin Diploma Seviye Dağılımı

Diploma Seviyesi	Cinsiyet	Öğretmen Sayısı	*% f*
Öğretmenlik Enstitüsü Türkçe Bölümü	Kız		
	Erkek	2	% 10
Lisans	Kız	4	% 20
	Erkek	10	% 50
Yüksek Lisans	Kız		
	Erkek	3	% 15
Doktora	Kız	1	% 5
	Erkek		
Toplam		20 kişi	% 100

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmen Çocuklarının Bulunduğu Okul Tipi Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretmen ve hocaların sosya açıdan durumları ve çocuklarının bulunduğu okul tipi açısından araştırmacı tarafından elde edilen bilgiler tablo 10'da belirli şekilde tasnif edilmiştir.

Tablo 10 Öğretmenlerin Çocuklarının Bulunduğu Okul Tipi Dağılımı.

Öğretmen sayısı	Medeni hali	Şümul okul	Esas okul	%*f*
8 kişi	Bekar			% 40
8 kişi	Evli henüz çocuğu yok			% 40
2 kişi		2		% 10
2 kişi			2	% 10
Toplam				% 100

Şekil 5 Öğretmenlerin Çocuklarının Bulunduğu Okul Tipi Dağılımı.

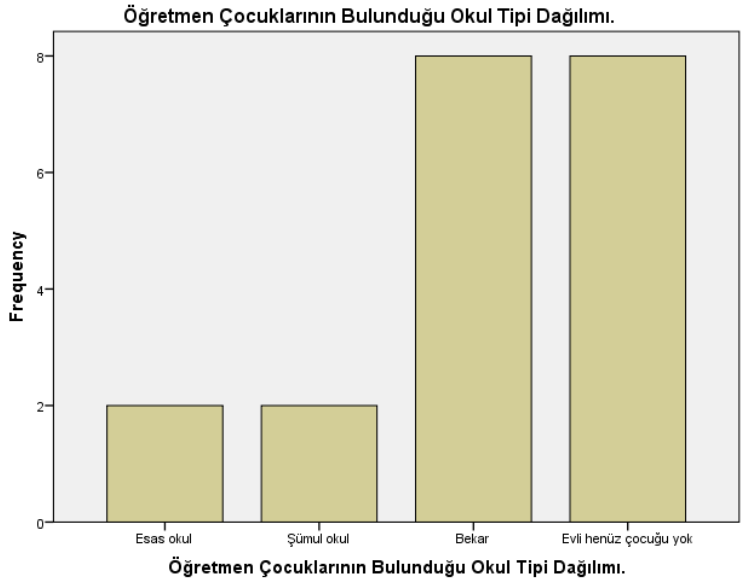

Toblo 10'da belirtildiği gibi araştırmacı grubunu oluşturan öğretmenlerin % 40'ı 8 kişi Bekar, % 40'ı 8 kiş Evli henüz çocuğu yok, % 10'u 2 kişinin

çocuğu Şümul okulda eğitim almakta ve % 10'u 2 kişinin çocuğu Esas okulda eğitim almakta.

Şümul Okullarda Türkçe Ders Öğretmenlerinin Öğrenciler İle Görüşleri

Araştırmya katılan öğretmenlere, öğrenciler Türkçe çğrenmeler ile ilgli farklı sorular sorulmuştur. Öğretmenlerin bu sorulara verdikleri yanıtlar Çizelgelerde sıralanıp gösterilmiştir.

Çizelge 1. Öğrencilerinize Türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz, öğretmenlerin öğrenciler ile görüşleri.

Öğrencilerinize Türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz	kişi	*f*
Bazı sesli harflerin okumasını nasıl ayırt edebileceklerini soruyorlar.	1	5
Türkçe'de çok zayıflar, konuşma, yazma ve okumada çok zorlanıyorlar.	1	5
Sorun yok.	1	5
Fakült'de Türkçe bölümü var mı ?	1	5
Farklı sorular.	1	5
Harfleri kelimeleri doğru teleffuz etmiyorlar Arapça okullarda eğitim aldıkları için.	1	5
İmlâ sorunları ile karşılaşıyoruz.	1	5
Okuma ve yazma sorunu.	1	5
Türkmence ile Türkçe'yi karşılaştırma sorunları oluyor.	1	5
Öğrencilerin farklı dillerden oldukları için sorun yaratıyor dersi öğrenmekte.	1	5
İmlâ kılavuzu ve noktalama işaretleri gibi sorunlarla karşılaşıyoruz	1	5
Bazı öğrenciler okuma yazmayı bilmediği için sıkıntı oluyor.	1	5

Okulda bazı Arap ve Kürt öğrenciler oluyor. Onları öğretmek için fazla zaman gerekiyor. Şümul okullarda "Türkçe" esas ders sayılmadığı için öğrenciler çok fazla dersle ilgilenmiyorlar.	1	5
Telaffuz sorunu ve lehçe farklılıkları		
Karışık sorular soruyorlar konuyla ilgili	1	5
Arapça ve Kürtçeden bazı öğrencilerin telaffuz sorunları var.	1	5
Şümlu okularında sorunlar çok oluryor çünkü öğernciler sadece Türkmen değil diğer iki topluluktanda öğrenci bulunmakta.	1	5
Başka dilden olan öğrencilerin dersi iyice algılamadıkları.	1	5
Harf telaffuzu.	1	5

Çizelge 1'de görüldüğü gibi öğrencilerinize türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz srusuna öğretmenlerimizin cevapları şu şekilde olmuştur 1'i bazı sesli harflerin okumasını nasıl ayırt edebileceklerini soruyorlar, 1'ı sorun yok, 1'ı türkçede çok zayıflar, konuşma, yazma ve okumada çok zorlanıyorlar, 1'ı fakült'de türkçe bölümü var mı, 1'ı farklı sorular, 1'ı harfleri kelimeleri doğru teleffuz etmiyorlar arapça okullarda eğitim aldıkları için, 1'ı imlâ sorunları ile karşılaşıyoruz, 1'ı okuma ve yazma sorunu, 1'ı türkmence ile türkçeyi karşılaştırma sorunları oluyor, 1'ı öğrencilerin farklı dillerden oldukları için sorun yaratıyor dersi öğrenmekte, 1'ı imla kılavuzu ve noktalama işaretleri gibi karşılıyoruz, 1'ı bazı öğrenciler okuma yazmayı bilmediği için sıkıntı oluyor, 1'ı okulda bazı arap veya kürt öğrenciler oluyor. onları öğretmek için fazla zaman gerekiyor, şümul okullarda "Türkçe" esas ders sayılmadığı için öğrenciler çok fazla dersle ilgilenmiyorlar, 1'ı telaffuz sorunu ve lehçe farklılıkları, 1'ı karışık sorular konuyla ilgili, 1'ı arapça ve kürtçeden bazı öğrencilerin telaffuz sorunları var, 1'ı şumlu okularında sorunlar çok olur çünkü öğernciler sadece türkmen değil diğer iki milletlerdende olduğu için, 1'ı

başka dilden olan öğrencilerin dersi iyice algılamadıkları ve 1'ı harf telaffuzu cavabını yazarak cevp vermiştir.

Çizelge 2. Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu?, öğretmenlerin öğrenciler ile görüşleri.

Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu?	kişi	*f*
Bazen	1	5
Hayır	4	20
Bazıları	1	5
Evet	3	15
Hayır telaffuzları yeterli değil	1	5
Fena değil	1	5
Hepsi değil	1	5
İyi	1	5
Bazıları doğru telaffuz ediyor bazıları zorluk çekiyor	1	5
Bazıları güzelce teleffuz ediyor bazılar ise telffuz edemiyor	1	5
Orta seviyede	1	5
Zamanla telaffuz etmeyi öğreniyorlar	1	5
Çok doğru değil	1	5
Çok iyi değil	1	5
Öğrenciye göre değişiyor bazıları evet bazılar değil	1	5

Çizelge 2'de Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu? Sorusuna öğretmenlerin cevapları şu şekilde olmuştur 1'ı bazen, 4'ü hayır, 1'ı bazıları, 3'ü evet, 1'ı Hayır telaffuzları yeterli değil, 1'ı fena değil, 1'ı hepsini değil, 1'ı iyi, 1'ı Bazılar doğru telaffuz ediyor bazıları zorluk çekiyor, 1'ı Bazıları güzelce teleffuz ediyor basilar ise telffuz edemiyor, 1'ı Orta seviyede, 1'ı Zamanla telaffuz etmeyi öğreniyorlar, 1'ı Çok doğru değil, 1'ı

Çok iyi değil ve 1'ı de Öğrenciye göre değişiyor bazıları evet bazılar değil şeklinde cevap vermiştir.

Çizelge 3. de Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu? Sorusuna katılımcı öğretmenlerin cevapları.

Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu?	kişi	*f*
Bazen	3	15
Bazı benzer harflerde karıştırılıyor	1	5
Bazı harfleri sadece	1	5
Bazıları	1	5
Evet	7	35
Evet sadece sesli harflerde	1	5
Evet Arapça ve Kürtçe konuştuklaru için karıştırıyorlar	1	5
Evet bazen karıştırıyorlar	1	5
Yok	1	5
Evet bazen karıştırıyorlar	1	5
İleri derce karıştırıyorlar	1	5
İngilizce sesleri ile karıştırıyorlar	1	5

Çizelge 3 de Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu? Sorusuna katılımcı öğretmenlerin cevap dağılımı 3'ü bazen, 1'ı Bazı benzer harflerde karıştırılıyor, 1'ı Bazı harfleri sadece, 1'ı bazıları, 7'si evet, 1'ı Evet sadece sesli harflerde, 1'ı Evet Arapça ve Kürtçe konuştukları için karıştırıyorlar, 1'ı Evet bazen karıştırıyorlar, 1'ı yok, 1'ı Evet bazen karıştırıyorlar, 1'ı İleri derce karıştırıyorlar ve 1'de İngilizce sesleri ile karıştırıyorlar cevabın vermiştir.

Çizelge 4.de Öğrenci okurken zorlanıyor mu sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin cevabı.

Öğrenci okurken zorlanıyor mu?	Kişi	*F*
Bazen	2	10
Bazı öğrenciler zorlnıyor	1	5
Bazen zorlanıyor	1	5
Bazıları	1	5
Biraz zorlnıyor	1	5
Evet	6	30
Evet çok	1	5
Evet zorlanıyor	1	5
Fena değil	1	5
Türkmen olan öğrenciler iyi Arap ve Kürt olanlar zorlanıyor	1	5
Yok	1	5
Yok o kadar değil	1	5
Zorlanıyor okurken bazı öğrenciler	1	5
Öğrenciye göre değişiyor	1	5

Çizelge 4'te katılımcı grubunu pluşturan öğretmenler Öğrenci okurken zorlanıyor mu sorusuna şu şekilde cevap vermştir 2'sı bazen, 1'ı bazı öğrenciler zorlanıyor, 1'ı bazen zorlanıyor, 1'ı bazıları, 1'ı biraz evet, 6'sı evet, 1'ı evet çok, 1'ı evet zorlanıyor, 1'ı fena değil, 1'ı Türkmen olan öğrenciler iyi Arap ve Kürt olanlar zorlanıyor, 1'ı yok, 1'ı yok o kadar değil, 1'ı zorlanıyor okurken bazı öğrenciler ve son olarak 1'ı öğrenciye göre değişiyor cevabını yazarak ankete katılmıştır.

Çizelge 5. Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi? sorusuna araştırma grubunda yer alan öğretmenlerin cavap dağılımı.

Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi?	kişi	*F*
Evet	6	30
Evet yeterli	1	5
Hayır	7	35
Hiç değil	1	5
Hayır, yeterli değil	1	5
Yeterli	1	5
Yeterli değil	2	10
Yok yeterli değil ama bizim sistem öyle devam etmiş	1	5

Çizelge 5'te Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi sorusuna ilişkin öğretmenlerin verdiği cevaptan 6'sı evet, 1'ı evet yeterli, 7'si hayır, 1'i hiç değil, 1'i hayır yeterli değil, 1'i yeterli, 2'si yeterli değil ve 1'i de Yok yeterli değil ama bizim sistem öyle devam etmiş cevabını kullanış bulunmakta.

Çizelge 6. Türkçe ders mataryelleri yeterli mi sorusuna ilişkin öğretmenlerin cevabı.

Türkçe ders mataryelleri yeterli mi?	kişi	*F*
Birinci sınıf için kitabta konu yeterli değil diğer sınıflar için yeterli	1	5
Evet	6	30
Fena değil	1	5
Hayır	6	30
Hayır, şümul okullarda kitap eksikliği bile var	1	5
Hiç yok	2	10
Kesinlikle yeterli değil	1	5
Orta	1	5

Şümul okullar için yeterli bence	1	5

Çizelge 6'da Türkçe ders mataryelleri yeterli mi sorusuna ilişkin Türkçe ders öğretmenlerinin cevabının 1'ı Birinci sınıf için kitabta konu yeterli değil diğer sınıflar için yeterli, 6'sı evet, 1'ı fena değil, 6'sı hayır, 1'ı Hayır, şümul okullarda kitap eksikliği bile var, 2'si hiç yok, 1'ı kesinlikle yeterli değil, 1'ı orta ve 1'ı Şümul okullar için yeterli bence cevabın kullanmıştır.

Çizelge 7. Şümul okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu sorusuna ilişkin Türkçe ders öğretmenlerinin cevabı.

Şümul okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu?	kişi	*F*
Bence hiş ilerleme yok	1	5
Evet	10	50
Evet çok iyi	1	5
Hayır	2	10
Hayır, çünkü öğrenciler çok öğrenmek istiyor	1	5
Her sene dahada ilerliyor	1	5
Son zamanlarda gördüğüm kadarıyla evet	1	5
Tabiki ilerlemeye gidiyor	1	5
Çok az	1	5
Öğretmene bağlı bir sorun, benim okulumda evet ilerliyor	1	5

Çizelge 7'de Şümul okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu? Sorusuna ilişkin öğretmenlerin cevabından 1'i Bence hiş ilerleme yok 10'u evet, 1'ı evet çok iyi, 2'si hayır, 1'ı Hayır, çünkü öğrenciler çok öğrenmek istiyor, 1'i Her sene dahada ilerliyor, 1'i Son zamanlarda gördüğüm kadarıyla evet, 1'i Tabiki ilerlemeye gidiyor, 1'I çok az ve 1'i Öğretmene bağlı bir sorun, benim okulumda evet ilerliyor cavabını vermiştir.

Sonuç ve Tartışma

SONUÇ

Yapılan araştırma sonucuda Irak'ta Türkçe ders öğretmenlerinin Türkçe dersi ile ilgili görüşleri aşağıda sıralıyacığımız durumda olduğunu belirtmiştir.

- Öğrenciler Türkçe'yi öğrenirken harflari karıştırdıkları.
- Türkçe'de çok zayıf olduklar.
- Yazarken, okurken ve konuşurken zorluk çektikleri.
- Arapça eğitim aldıkları için Türkçe dersine pek ilgili olmadıkları.
- Türkmen şivesi ile Türkiye Türkçesini karıştırdıkları.
- Noktalam işaretlerinde oldukça bilgisiz oldukları.
- Türkçe harfleri telaffuzu ederken ingilizce harflerle karıştırıp harfleri ingilizce seslendirdikleri tespit edilmiştir.

Tartışma

Irak'ta Türkçe eğitimi ne ve nasıl olması için ilk olarak çok düzenli, disiplinli ve devamlılık üzerine çizilmiş yol haritası stratejisi olması gereklidir. Türkçe eğitimi idari açıdan oldukça zayıf, düzenlendirlmesi için temel projelerin yapılması zorunludur. Buna ek olarak farklı ve özellikle eğitim ihtisasında oldukça yetenkli çalışanlarla yuvarlak masa etrafında toplanması Türkmeneli'de başta eğitim olmak üzere palanların yapılması ve cizilen yol haritası içersinde ilerlenmesi, öğretmenlir daha verimli olması için kısa süreli kursların yapılması oldukça gereklidir. Yapılan kursların Türkiye üniversitelirnde seçilmiş akademisyenler tarafından olması oldukç önem taşımaktadır. Kaliteli bir öğretmenin yetişmesi, kaliteli bir eğitimden elde edilir. Müfredat açısından Türkçe eğitiminde oldukça eksiklikler bulunmaktadır. İster dil bilgisi, edebiyat ve ya okuma kitabı ve tarih açısından olsun. Türkmeneli'nin merkezi kentlerinde kütüphane olması oldukça önemlidir ve ihtiyac

duyulmktadır. Bunların yanı sıra Türkmen okullarından mezun olan başarılı öğrencilerden her yıl yurt dışı Türkler ve akraba toplulukları yardı ile Türkiye köklü üviversitelere yerleştirilmesini sağlamak oldukça önemli ve eğitim açısından oldukça yaralı olucaktır. Irak'ta Türk kimliğinin, kültürünün yaşatılması için Türkçe eğitimi oldukça önemli ve şarttır Türkçe eğitim sayesinde yeni nesillerde milliyetçi ve Türkçü ruh uyanıcak unutulmayacaktır. İyi bir gelecek iyi bir eğitimden geçmektedir, Irak'ta Türkçe eğitimne destek verilip sahiplendirlmesi ve ilerlemesi mühim ve elzemdir.

KAYNAKÇA

Tezeli, Sevsen, 15, Mayıs, (2024), Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü sekreteri. Kerkük.

Aksan, Doğan, (2007), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. S. 44.

BEKAR, Beytullah, (2016) *Almanya'da Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretimiyle Ve Türklerin Türkçe Kullanimlariyla Ilgili Kaynakça Denemesi*: Zfwt: Yayinlari. S. 30.

Caferoğlu, Ahmet, (1964), *Türkmenler*, Türk Kültür Dergisi, s. 20-24.

Dmirel, İbrahim, (2014), *Tarihsel Süreç İçerisinde Irak'ta Türkçe Eğitimi Ve Öğretimi* (1918-2014), Ankara: Gazi Üniversitesi.

Duman, Bilgay, (2011), *Irak'ta Türkmen varlığı*, Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Ertuğrul, Ahmet (2006). İstanbul: Yayınevi.

Şinavi, İ. A. ve arkadaşları (1985). *İslam Tarihi*. Kahire: el-Mektebetü'l-Mısriyye, Cilt 5, s. 212.

Kaşgarlı Mahmud (1939). *Dîvânü Lugâti't-Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Necefi, Zahiye, (1925), *Turkmanul İrak*, Tarihahum, Manatıkahum Vel Takafatahum, Lübnan: s. 12.

Öztuna, Yılmaz (1964). *Türkiye Tarihi*. İstanbul: Ezgi Kitabevi.

Şen, Ülker, (2015), *Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi ve Materyal Tasarımı* (Belçika Örneği), Ankara: Edge Akademi.

İsmail bin Ali (1840). *Takvîm el-Büldân*. Kahire: el-Matbaatü'l-Kübra el-Emîriyye, s. 379.

Togan, Zeki Velidi (1946). *Umumi Türk Tarihine Giriş*. İstanbul: Akgün matbaası, s.18.

Turan, Osman (1965). *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. İstanbul: Nakışlar Yayınevi, s. 7.

Ertuğrul, Ümit (2006) *Irak Türkleri ve Türkiye*. İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları, s.20.

Ebû'l-Fidâ (İsmâ'îl b. Ali), (1840) *Takvîmü'l-Büldân* (çev. ve yay. Joseph-Toussaint Reinaud & W. Mac Guckin de Slane), Paris.

ضياء انور. ابراهيم, (٢٠٢٥) *على ضوء وثائق الأرشيف التربية والتعليم اللغة التركية في العراق*. مجلة جامعة كركوك للدراسات اإلنسانية المجلد (٢٠) العدد الاول – الجزء الثاني – ب – ٢٠٢٥: جامعة كركوك.

حيدر عزت. مرتضى, (٢٠٢٥) *دراسة الحكايات الشعبية في قرية قره ناز التركمانية*. مجلة جامعة كركوك للدراسات اإلنسانية المجلد (٢٠) العدد الاول – الجزء الثاني – ب – ٢٠٢٥: جامعة كركوك.

Journal of Kirkuk University Humanity Studies

Vol. 20, No. 2, Part II, December 2025

A quarterly journal published by the College of Education for Human Sciences, University of Kirkuk

ISSN 1992 - 1179

Postal Address
Iraq – Kirkuk – University of Kirkuk
P.O. Box: 2281
Postal Code: 52001

Legal Deposit Number: 1209
National Library and Archives of Iraq, Baghdad (2009)

kujhs@uokirkuk.edu.iq

Editor-in-Chief: Prof. Dr. Murad Ismail Ahmed

In the Name of Allah, the Most Gracious, the Most Merciful

All praise is due to Allah, the Lord of the Worlds, and peace and blessings be upon our Master Muhammad and upon all his family and companions.

The Editorial Board of the **Journal of the University of Kirkuk for Humanitarian Studies** is pleased to present to researchers and interested readers this new issue, which includes a distinguished collection of rigorous scholarly studies in various fields of the humanities. These studies reflect the diversity of disciplines and the depth of methodological approaches, and they contribute to enriching human knowledge and strengthening constructive academic dialogue.

Since its inception, the journal has sought to establish the standards of sound scientific research, adhere to the principles of rigorous peer review, and encourage original studies that address contemporary humanitarian issues through balanced scientific and methodological perspectives, thereby serving societal development and advancing academic research.

This issue is the result of the collective scholarly efforts of esteemed researchers, members of the Editorial Board, and respected reviewers, whose academic contributions and objective evaluations played a significant role in presenting the studies in their final form in accordance with the standards adopted by peer-reviewed academic journals.

While we highly value the trust that researchers place in our journal, we reaffirm our continued commitment to supporting serious scientific research and to opening avenues for publication to researchers from within Iraq and beyond. We hope that this issue will constitute a valuable scholarly addition that serves the advancement of research in the humanities.

We ask Allah to grant success and guidance to all.

Peace and blessings be upon you.

Editor-in-Chief
Prof. Dr. Murad Ismail Ahmed
Journal of the University of Kirkuk for Humanitarian Studies
December 2025

Publication Rules and Guidelines – Journal of Humanistic Studies, University of Kirkuk

1. The research manuscript must be submitted electronically via the website (https://kujhs.uokirkuk.edu.iq) in **Microsoft Word format** (.doc or .docx).
2. The research must be typed using a computer with **single line spacing**, not exceeding **25 pages** (approximately **10,000 words**). The font for Arabic research should be **Simplified Arabic**, including tables, with line spacing 1.5 and font size 14 on **A4 paper**. For English and Turkish research, use **Times New Roman**, size 14, on A4 paper. For Kurdish research, use **Kurdfonts (Koran font)**.
3. A **short academic CV** of the author(s) must be submitted separately along with the research.
4. Authors' full names should be written in **Arabic and English**, including their current positions and academic ranks.
5. An **author's declaration** confirming that the research has not been previously published and is not under review elsewhere must be included.
6. **Main and subheadings** should be used to structure the research logically. Main headings include: Research Title, Abstract, Keywords, Introduction, Research Methodology, Discussion, Conclusion, References.
7. An **abstract in both Arabic and English** must be included, not exceeding **250 words**.
8. **Keywords** must be listed immediately after the abstract.
9. Tables, figures, and maps must be included **within the text**, numbered sequentially, with appropriate titles and references in the text.
10. Research derived from **Master's theses or PhD dissertations** may be published, provided these works have not been published or accepted elsewhere. This must be indicated on the first page, in the references list, and in the author's declaration.
11. Authors are responsible for paying any **evaluation-related fees** if they withdraw the research and decide not to continue the publication process.
12. Authors are granted a maximum of **one month** to make any requested revisions. The journal reserves the right to **automatically cancel** the submission if the revisions are not submitted within the given period.

References and Citation Rules:

13. a. The **APA 7th Edition** (American Psychological Association) must be followed for all citations and references, ensuring accuracy and consistency.

b. In-text citations should include the **author's last name, year, and page number**, e.g., Ali Abdul Abbas Al-Azzawi (Al-Azzawi, 2008: 214) or (Al-Azzawi, 2008).

c. For Quranic sciences and Islamic history research, references may be cited using **numbered superscripts** (1), (2), (3) and detailed at the end of the research in numerical order.

d. References must be listed **alphabetically by the author's last name**. Examples:

- Books: Last Name, First Name (Year), Title of Book, Edition, City of Publication, Publisher. *Example:* Shhadeh, Numan 2011, Statistical Analysis in Geography and Social Sciences, Amman – Jordan, Safaa Publishing.
- Journals: Last Name, First Name, (Year). Title of Article. **Journal Name**, Place of Publication, Volume Number, Issue Number, Page Numbers.

14. A **plagiarism check** must be performed at the university computing center.
15. The **publication fee** is **150,000 Iraqi Dinars**. If the research exceeds 25 pages, an additional **5,000 IQD per extra page** will be charged.
16. The journal's editorial board conducts an **initial evaluation**, followed by review by **qualified expert reviewers**. Authors must make any required revisions before final approval for publication.
17. All manuscripts and correspondence related to the journal must be submitted via the **journal website**.

Editorial Board Members

No.	Position	Name	Academic Title	Specialization	Workplace	Country
1	Editor-in-Chief	Dr. Murad Ismail Ahmed	Professor	Geography	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
2	Managing Editor	Dr. Haider Adel Mohammed	Lecturer	Turkish Language	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
3	International Editorial Board Member	Dr. Mishari Abdulaziz Mohammed Al-Mousa	Professor	Arabic Language	Kuwait University, College of Arts	Kuwait
4	International Editorial Board Member	Dr. Syed Sadiq Awad Allah Ahmed	Professor	English Language	University of Bahrain, College of Arts	Bahrain
5	International Editorial Board Member	Dr. Nazan Tutash	Professor	English Language	Ankara University, Faculty of Languages	Turkey
6	Editorial Board Member	Dr. Fahad Abbas Suleiman	Professor	History	University of Kirkuk, College of Education for Girls	Iraq
7	International Editorial Board Member	Dr. Noor Allah Jateen	Professor	Turkish Language	Ankara University, Faculty of Languages	Turkey
8	Editorial Board Member	Dr. Kamal Abdullah Hassan	Professor	Geography	University of Anbar, College of Arts	Iraq
9	Editorial Board Member	Dr. Zanyar Faiq Saeed	Professor	English Language	University of Sulaymaniyah	Iraq
10	Editorial Board Member	Dr. Jinar Abdulqader Ahmed	Professor	Educational and Psychological Sciences	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq

No.	Position	Name	Academic Title	Specialization	Workplace	Country
11	International Editorial Board Member	Dr. Dalal Ali Suleiman Zriqat	Professor	Geography	University of Jordan, College of Arts	Jordan
12	Editorial Board Member	Dr. Yasser Mohammed Taher	Professor	Teaching Methods	University of Kirkuk, College of Education for Pure Sciences	Iraq
13	Editorial Board Member	Dr. Karwan Omar Qader	Professor	Kurdish Language	University of Sulaymaniyah, College of Languages	Iraq
14	International Editorial Board Member	Dr. Essam Mustafa Abdulhadi Aqleh	Associate Professor	History	Khour Fakkan University, College of Arts	UAE
15	International Editorial Board Member	Dr. Ibrahim bin Yahya bin Zahran Al-Busaidi	Associate Professor	History	Sultan Qaboos University, College of Arts	Oman
16	International Editorial Board Member	Dr. Nazih Ibrahim Al-Manasiya Al-Battoush	Professor	Geography	University of Jordan	Jordan
17	International Editorial Board Member	Dr. Khalisa Al-Ghabari	Assistant Professor	English Language	Sultan Qaboos University, College of Arts	Oman
18	International Editorial Board Member	Dr. Mahdi Qais Abdulkarim Al-Janabi	Assistant Professor	Quranic Sciences	University of Sharjah, College of Sharia and Islamic Studies	UAE
19	International Editorial Board Member	Dr. Ismail Al-Bar Qumsar	Assistant Professor	Turkish Language	Duzce University	Turkey
20	International Editorial Board Member	Dr. Fares Mahmoud Mahmoud	Associate Professor	Geography	University of Bern	Switzerland

No.	Position	Name	Academic Title	Specialization	Workplace	Country
21	Editorial Board Member	Dr. Kamel Abdulqader Hussein	Assistant Professor	Quranic Sciences	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
22	Editorial Board Member	Dr. Ezzedine Saber Mohammed	Assistant Professor	Kurdish Language	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
23	Editorial Board Member	Dr. Khalid Ahmed Hawas	Assistant Professor	Arabic Language	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
24	International Editorial Board Member	Dr. Mohammad Akbarpour	Assistant Professor	Geography	Riza University, College of Arts	Iran
25	Editorial Board Member	Dr. Ali Hadi Hassan	Assistant Professor	Arabic Language	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
26	Editorial Board Member	Dr. Majid Ahmed Jadoa Al-Zubaidi	Professor	English Language	University of Anbar, College of Arts	Iraq
27	Editorial Board Member	Dr. Mohammad Ali Sharif	Assistant Professor	Turkish Language	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
28	Editorial Board Member	Dr. Zainab Ismat Safaa Al-Din	Lecturer	English Language	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq
29	Editorial Board Member	Dr. Emad Abdullah Murad	Lecturer	Quranic Sciences	University of Kirkuk, College of Education for Humanities	Iraq

Index Of Published Research

History Research

NO	Research Title	Researcher	Page Number
1	The Profession of Refrigeration and its Development in the Abbasid Era (192-656 AH / 807-1258 AD	Ismaeel T. Ghafoor Al - Obaidy	1–22
2	Negotiations of Aix-les-Bains and the Independence of Morocco, 1955–1956"	Asst. Prof. Dr. Riam Abbas Dweibel	23–44
3	The Relationship Between The Ardalan Emirate And The Ottoman State During The Period 1520-1566 AD (A Historical And Political Study)	Suzan Saleh Karim	45–74
4	The Program Of The Syrian Communist Party And The Government's Stance Towards It Up To 1972	Shahla Amin Rashid Muhammad	75–122
5	The Role Of The Baghdad Ashrafs Syndicate In Encouraging Jihad During World War I	Asst. Lect Imad Ahmed Hamid	123–150
6	Reflection of class and union struggle in southern Kurdistan in Kurdistan Road newspaper ‘’Rygai kurdistan’’ (1991-1994)	Assistant Prof.Dr.Faraydoon Abdulrahim Abdullah	151–187

Geography Research

NO	Research Title	Researcher	Page Number
7	Environmental Assessment Of Heavy Metal Concentrations In Frozen Imported Fish Tissues In Kufa City Markets	Dr. Hassan Allawi Abbood AL- Akraeww Hasanain Mohammad Abdulhssein Aboshabbaa	188–213
8	The Impact Of Air Temperature And Humidity On Human Thermal Comfort In Kirkuk City, Iraq (1990-2020)	Asst.Lect Sarraa Wadhah	214–235
9	A Geomorphological Study of Nebkhas in Al-Siniyah Subdistrict, Baiji District	Lecturer Dr. Saadi Khalaf Ahmed	236–277

Educational and Psychological Sciences Research

NO	Research Title	Researcher	Page Number
10	Dehumanization & Its Relationship to Moral Exclusion	Asst. Prof. Dr. Anwer Jabbar Ali	278−321
11	Systems Thinking Among Educational Counselors	Dr. Walid Khalil Ismail	322−345

Arabic Language Research

NO	Research Title	Researcher	Page Number
12	The Eloquence Of Retriation In Single Qur"anic Stories From Cutting Events To Generating Meanings Reading In Selected Models	Assistant Professor Dr. Ahmed Juma Shawan	346−390
13	The Research Title In Argumentative Factors And Their Role In Textual Cohesion An Applied Study Of The Diwan Of Imam Al-Shafi' -Selected Models-	Dr. Aram Ali Othman	391−415
14	Conversational Implicature in Al-Khansa's Poetry in the Light of Paul Grice's Principles	Asst. Prof. Dr. Saad Abdulrahim Ahmad Al-Hamdani	416−450

English Research

NO	Research Title	Researcher	Page Number
15	The Interaction Between Grammar And Implicatures In Eliciting Meaning	Ibrahim Hassan Abdullah	451−473
16	Female psychosis and patriarchal oppression as Exemplified in the Yellow Wallpaper	Dr. Anmar Adnan Mohammed Hassan	474−488

Research of the Turkish Language

NO	Research Title	Researcher	Page Number
17	Teachers' Views On Turkish Education In Iraq (The Case Of Kirkuk)	Najat Ayoob Shukur SHUKUR	489−522

Quranic Sciences Research

NO	Research Title	Researcher	Page Number
18	"The Principle Of Prioritizing Jurisprudence And Its Importance In The Field Of Islamic Economics"	Assistant Professor Dr. Abdul Sattar Shahadhah Hussein Al-Luhibi	523−554
19	Interpretive And Purposive Controls In Constructing The Concept Of Fitna In The Holy Qur'an: An Applied Study Of Surat Al-Baqarah	Prof. Dr. Ahmed Abdullah Rahim	555−594

Research Derived from Theses and Dissertations

NO	Research Title	Researcher	Page Number
1	The Geographical Distribution of Large-Scale Industries in Kirkuk Governorate in 2024	Riyam Yas Jasim Al-Hiyali	620–595
2	The Past Tense Suffix in the Diwan of Omar Al-Ashiq: An Analytical Study	Assoc. Prof. Mahia Mohsen Hassan	621–636
3	An Analytical Study of Poetic Content According to Prosodic Meter in Sadiq Bashirli's Diwan (From a Cup to a Sea)	Prof. Abbas Rashid Ali	637–653
4	Women in the Poem "A Woman Does Not Want to Be a Woman" by Ali Binjwani	Asst. Lecturer Murtadha Saif Al-Din Najm Al-Din	654–672
5	Politeness in Conversational Implicatures	Assoc. Prof. Goran Salah Al-Din Shukr	673–689
6	The Anfal Campaign and Its Reflections in the Poetry of Latif Fattah Faraj	Fatima Abbas Hamid – Assoc. Prof. Arsan Hashim Mahmoud Al-Saqi	690–719
7	The Semiotics of the Title in the Poetry of Farhad Shakli	Prof. Saman Izz Al-Din Saadoun	720–742
8	Pedagogy of Language Teaching	Lecturer Ashti Hussein Arif	743–779
9	Teaching the Kurdish Language in the First Grade of Primary Education in Non-Governmental Primary Schools in the District Center of Sulaymaniyah Governorate: A Case Study	Sarwa Mohammed Karim	780–803
10	Intertextual Materials in the Poems of the Poet Nali	Prof. Shihab Tayeb Taher	804–819
11	Mythological Thought in the Poems of Sabah Ranjdar from the Perspective of Mythological Criticism	Suvara Mohammed Ahmed	820–844
12	Social Corruption in the System of Governance of the Kurdish Emirates during the Abbasid Era	Assoc. Prof. Asu Omar Mustafa	845–870
13	Qur'anic Readings and Their Impact on Understanding the Qur'anic Text	Siran Ahmed Abdulqader	871–885

Issued by the College of Education for Human Sciences, Kirkuk University

Kirkuk University Journal for Humanities Studies

A peer-reviewed quarterly journal from the College of Education for Humanities, University of Kirkuk

A quarterly magazine issued by the
College of Education for Human Sciences
Kirkuk University

issn 1992 - 1179

Postal address
Iraq/ Kirkuk/ Kirkuk University
P.O. Box: 2281 and Zip Code: 52001

Kirkuk University Journal for Humanities Studies

Volume 20, Issue 2, Part 2, December 2025